

Наташа Б. Анђелковић¹

Завод за унапређење образовања и васпитања, Београд

„ИЗДАЈА ИСТОРИЈЕ” КАО МОТИВ У СТВАРАЛАШТВУ ДРАГА КЕКАНОВИЋА

Сажетак: Циљ овог рада је да у стваралаштву Драга Кекановића издвоји тематско-мотивско језгро о препуштености српског народа ван матице разним облицима идентитетског одумирања. Том проблему се приступа анализом романа *Амерички сладолед* из 1997. године и збирке прича *На небу и друје љриче* из 2002. Ова књижевна дела, као и роман *Вейрово срце*, издвојиће се у овом раду као тачке од којих креће нова, другачија фаза у стваралаштву овог писца, у којој се он директније окреће политичко-историјским темама у вези с положајем својих сународника.

Кључне речи: српски народ, историја, идентитет, завичај, рат, трагичка кривица

Једног од најважнијих писаца средње (или пак старије) генерације, Драга Кекановића (1947) почели смо поново да читамо након што је 2022. за најновији роман *Привржености*² добио награду Библиотеке града Београда „Београдски победник” за најбољи роман објављен на српском језику 2021. године. Као први добитник овог признања, Драго Кекановић, српски писац из Хрватске, који је са својом генерацијом пролазио многе поетичке фазе и тематска профилисања, због значаја и одјека ове награде, за кратко време доживео је нову рецепцију у Србији и заинтересованост нових генерација које нису биле упознате с његовим књижевним стваралаштвом. Таквој широј рецепцији погодивала је и објављивање овог романа, као и претходног, *Вейрово срце* из 2012. године,³ код београдског издавача „Лагуне”. У светлу назначених књижевних кретања, сигурно да је пожељно поново скренути пажњу и на збирку прича *На небу и друје љриче* из 2002, која, премда јесте била објављена код српског издавача (Каирос), још увек није имала шири пријем међу нашом

¹ annatasha77@gmail.com

² Српско културно друштво „Просвјета”, Загреб, 2021.

³ Прво издање објављено је у Српској књижевној задрузи у Београду 2012.

публиком. Већ годином, а и местом објављивања (Сремски Карловци), ова књига се издваја као нека врста прекретнице у тематском преслагању стваралаштва Драга Кекановића, јер се Хрватска као завичај из перспективе његових јунака доживљава, парадоксално, као своје и туђе место. То истовремено физичко остајање и духовно удаљавање указује се као трагичка ситуација српског народа у Хрватској:

Приче збирке *На небу* испуњене су бројним ратним и поратним ломовима, безнађем које прелази у равнодушност, наизглед смисленим поступцима кроз које безгласно вришти бесмисао, присилно-добровољним одласцима из завичаја, тежим од очигледних изгона, умирањем оних који су умрли још пре смрти. (Јовановић 2022: 62)

Затирање српског народа је иначе велика тема Драга Кекановића, и у овој збирци, она издија из сваке појединачне приче – о љубави у старости, о разлазу супружника, о сусрету с љубављу из младости... У насловној причи „На небу”, драма завађених брата и сестре која се прелама кроз приповедну свест главног јунака и приповедача, на симболичком плану антиципира братоубиљачку заваду која се надвила над југословенским народима. Унутар породичне драме, која се открива безуспешним покушајима приповедача да посредује и помири сестру са братом који је на самрти, Драго Кекановић уводи спољашњи контекст – политичко-историјску ситуацију у Загребу 1992. године, који из позадинског преузима предњи план и тежиште приповедања. Изјава о лојалности новој независној држави Хрватској, која је давана на изјашњење и потписивање припадницима српског народа, постаје централни мотив овог приповедања као уметничко сведочанство једне срамне антихуманистичке и антицивизацијске тековине која је, поред бројних других, задесила Србе у Хрватској. У завршници приче, када главна јунакиња доживљава потпуни слом, укрштају се лични и општи, интимни и историјско-политички план. Сцена спаљивања књига на ћирилици испред градске библиотеке, где на згаишту јунакиња препознаје међу сабраним делима Светог Саве његову слику која је враћа на заборављено детињство у славонском завичају и икону овог великог свеца, што је још увек стајала на зиду у кући њеног деде, индикативна је за разумевање предисторије најновијих политичких догађаја:

У том часу откинула јој се с врата [...] огрлица од бисера и пала између растворених корица Сабраних списа Светог Саве, равно на његово лице, и она се тада [...] сетила да је у њеној кући [...] на зиду у ходнику, уз врата за дневну собу, стајала икона. Изнад кандила. И то је пресудило јер су

сјећања *йоново* нагрнула, сада већ у потпуном нереду, и она више није могла разабрати што се прије, а што послје збило: да ли је и она видејла оца како склања ту икону послје бакине сахране, или је Чедомир уклонио свеца касније, када су га поставили на положај [...]. (Кекановић 2002: 96)

Судбина иконе и слике Светог Саве, који су двоструко поништени – најпре у комунизму, а потом у новом рату – имплицирају положај српске традиције на овим просторима. Душевени и духовни раскол у којем се јунакиња налази, када потписивањем или непотписивањем инкриминисане изјаве о лојалности хрватској држави мора да бира између оданости свом роду и националном идентитету и егзистенцијалне сигурности, добија своје симболичко уобличење у сцени ломаче са српским ћириличким књигама: „Сада је морала да бира између дароване огрлице и књиге са репродукцијом свеца са фреске у Милешеви из 13. вијека. Пред њом је била слика Светог Саве, огрлица од бисера пала је на свечево чело, материјално је заклонило свет [...]” (Кекановић 2002: 96).

Обесправљеност и гетоизиран живот Срба у Загребу ратних година, тема је и приче „Савршена дадиља”. Као и у другим приповеткама, Кекановић и овде уметнички вешто преплиће личну драму са општом. Мотивом повратка кући, у овој причи проблематизује се симболичко питање шта је то дом, које је то место којем се суштински припада. Загреб као родни град повратнику са Новог Зеланда јесте кућа, али истовремено је то и нечија туђа кућа, с обзиром на то да је он Србин и да се враћа у свој родни град након идентитетског предефинисања Хрватске као државе. Мотив старости код Кекановића такође има повлашћено место и у овој причи у великој мери доприноси осећају страности у сопственом граду. Насупрот томе, други јунак, који има задужење да се стара о придошлом српском емигранту са Новог Зеланда је млад, или бар релативно млад, али осећај страности у родном граду Загребу њему је још више својствен. Урош – дадиља јесте представник изгубљене генерације српске деце, загребачке, како писац њих назива: „[...] Урош Мандић, загребачко дијете, како се то обично каже (мада би требало рећи: сиједо загребачко дијете на прагу педесете)” (Кекановић 2002: 10), чија је младост прогутана у ратном метежу и тихом опстајавању у родном граду, „испод радара”, али и без грађанских права. У лику Уроша Мандића огледа се сва трагичност те генерације, групе, која није могла да започне живот – ни да студира ни да добије запослење у свом граду. Једини посао који они могу да раде јесте да негују остареле сународнике, своје суграђане: „*Како ѿо мислиш има вас више? [...] Ко сће ви?! Друшћиво савршених срјских дадиља?! Шћиа сће?! Удружење?! Клуб?! Колико вас још има?!*, заустео сам али ништа нисам рекао” (Исто: 14; курзив аутора).

Ирониичност и гротескност такве ситуације у којој млади мушкарци у пуној животној снази раде као неговатељи старца одражава осећај да су издани од стране историје и њихову трагичку кривицу која се огледа у недостатку жеље да напусте свој родни град, ма колико он био непријатељски настројен према њима и ма колико била велика извесност скорог страдања у њему.⁴

Истрајност у жељи да се остане у свом родном граду тема је скоро свих прича ове збирке, и Кекановићевог дела у целини, те тако М. Недић бележи:

Вейрово срце као и многе приче у збиркама *На небу* и *Усвојење* написано је из перспективе изгубљеног завичаја [...] о њиховој реалној резигнацији и крајњој помирености са губитком оних вредности живота у које су веровали и чије остваривање или очување је у једном тренутку, чак и у крајње ризичном предратном времену и у ратном хаосу, изгледало могуће. (Недић 2017: 241)

Управо та тема приказује историјску и судбинску иронију, али и трагичност тог народа који се труди да одржи свој идентитет у окружењу које никада није томе било наклоњено.

Специфичност таквог историјског усуда Драго Кекановић је увео као тему у роману *Амерички сладолед* из 1997, дакле у време непосредно након завршетка рата и нове реалности за српски народ у Хрватској и посебно у Загребу. Иако је радња овог романа концентрисана на љубавни крах и сламање брачне заједнице главног јунака услед врло чудноватих спољашњих и унутрашњих психолошких механизма којима се препустио, његова структура, поетичке карактеристике и контекст упућују на сложене и вишеструко изукрштане равни тумачења и могућих значења. Премда је Драго Кекановић врло рано, још крајем седамдесетих година, раскинуо са такозваном борхесовском традицијом у коју је био сврставан са групом тада млађих писаца – „Због чињенице да је у почетку књижевног рада стварао у кругу тадашњих младих хрватских писаца борхесовске инспирације, његов положај у савременој српској књижевности дуго је био сасвим специфичан, док је данас много јаснији.” (Недић 201: 225), у *Америчком сладоледу* он се у великој мери враћа средствима магичног

⁴ Трагичка кривица као теоријски појам који је идентификован у античкој трагедији и односио се на трагичког јунака, својим значењем које упућује на постојање ненамерне, судбинске грешке која се не може избећи и због које јунак доживљава патњу и страдање, може се препознати у савременој књижевности, управо на оваквом примеру, где усуд да је неко рођен као представник српског народа у Хрватској ствара ситуацију у којој се одлука о одласку или останку у родном граду на почетку рата показује као погрешна, и патња и трагичко страдање јунака и читаве националне групе постају неминовни без обзира на то која је одлука била донета.

реализма приликом обликовања приче, али и њеног разрешења. Измишљена и измаштана љубавна афера са женом која не постоји, а у коју „ступа“ на наговор своје младе супруге која љубавну превару свога мужа прижељкује као подстицај већ постојећим страстима и еротској игри у њиховој вези, за главног јунака представља стварну прекретницу. Својеврсно осамостаљивање његове измишљене љубавнице Соње Домани, најпре онда када се стварна жена са истим именом сретне са његовом супругом, а касније, после његове смрти, када та непостојећа жена почиње да посећује његов гроб, означава улазак фантастичког простора у стварни, што Кекановићу омогућава стварање наративног попришта за укрштање моногоструких значења. Уводећи као јунакињу измаштану жену, с којом се не може бити, писац свесно ступа на терен „Јелене жене које нема“, али и на терен Црњанскове „жене с трепавицама боје пепела“.⁵ Овакво поетичко опредељење указује на дијалогичност и пријемчивост Кекановића одређеним токовима светске и српске модерне књижевности, као и усмереност на промишљања о унутрашњем доживљају и разумевању љубави, лепоте, еротичности, из перспективе савременог човека. У том смислу, роман *Амерички сладолед* могао би у потпуности да се разуме као дело које се мозаички уклапа у европску књижевну целину састављену од стваралаштва савремених писаца попут Томаса Бернхарда, Витолда Гомбровича и др. у чијем фокусу је обично јунак из интелектуалног миљеа из више средње класе и његов психолошки или морални суноврат. Оно што овом роману, међутим, даје још једну димензију, која није својствена сродној европској прози тог времена, јесте латентна, али заправо конзистентна, подтекстуална прича – прича о припаднику српске националне мањине, о Србину у Загребу. О томе пише и Д. Иванић: „Тематика се сада изричито веже за загребачке Србе и њихову колективну или појединачну судбину. [...] Тема расијања, пропадања, умирања и прогона Срба у Хрватској, посебно у Загребу, остаје водећа у његовом опусу“ (Иванић 2022: 55).

Павле Стојак је још један од Кекановићевих јунака које он назива „загребачко дете“. Рођен у угледној српској породици, наследио је очев позив и његову

5 Ако се пође од тога да се подразумева да је Андрићева приповетка „Јелена жена које нема“ морала бити уметнички узор или нека врста уметничког дијалога за овакав концепт јунакиње и доживљаја љубави („и да се закleo да ће Соњу преварити са утваром, женом које нема“; Кекановић 1997: 68), а да је недовољно извесно да је аутор могао узети у обзир и Црњанскову јунакињу из *Друге књиге Сеоба*, пажљиво читање нуди неколико сигнала који дају за право оваквом тумачењу: „јер је он имао своју драгу и волио у машти“ (Исто: 105); „школском ћирилицом читко дописано: У царствујушћој Wieni, октобра 1990“ (Исто: 130). Чак и концепт куплер-салона Анастасије Мирски у Бечу у којем у некој врсти избеглиштва борави млади Саша Мирски, подсећа на ситуацију у којој се нашао Павле Исакович у Бечу. Најзад, и само име главног јунака Кекановићевог романа, сагледано уз све ове књижевне „сигнале“ може бити још један мост ка *Другој књизи Сеоба*.

адвокатску канцеларију, а од рано преминуле мајке, оперске певачице, таленат за музику. Павле Стојак живи типичан живот угледног младог загребачког интелектуалца, припадника послератне генерације која је ступила у корак са европским моделом и стилем живота и мало тога имала заједничког са радничком класом и социјалистичком земљом у којој живи – има круг пријатеља и колега, у младости свира у џез бенду, иде на концерте у Лисински, путује у Грац у шопинг, иде на скијање, бави се адвокатуром... Оно што га разликује од његовог окружења јесте наследство или аманет који му остаје од оца – свеска са ћириличним насловом – *Књига српских кућа у Загребу 1780–1945*. Приповедач у трећем лицу, који преноси причу о Павлу, назив рукописа у свом нративу исписује верзалом, ћириличким словима, чиме ауторски приповедач (или аутор) настоји да истакне и издвоји ту књигу и све импликације њеног садржаја за самог јунака, односно за српску заједницу у Хрватској:

Њега је, Павла, збунила сама наљепница на ћирилици, КЊИГА СРПСКИХ КУЋА У ЗАГРЕБУ 1780–1945, тако да се стигао само окренути са нијемим питањем: Чему све то, Теодоре!? На што је старац одговорио без ријечи, такође: Нестаје свега! Неће нас бити! Зато, ето! Да се не заборави! Тек да знаш ко си, одакле си! (Кекановић 1997: 52)

Питање о припадању или неприпадању средини у којој живиш, указује се у овом роману, и у стваралаштву Драга Кекановића у целини, као кључно. У лику Павла Стојака рефлектује се тај расцеп између осећаја комотности у свом времену, и свом граду, и свести о припадности невећинском народу који носи још увек свеже ране страдања из претходног рата, а наслућује нове у надлазећем. Породична историја, о баби и деди трговцима, Загрепчанима, Србима, који су завршили у Јасеновцу 1941, Павлу Стојаку је и позната и блиска, али истовремено он не жели издвајање и изопштавање, што истицање националног порекла у савременом тренутку носи:

[...] иако је знао да је од тих других преостао само Павле, и да тај није показивао велику жељу да се поближе упозна са својим претходницима, ни са оним директиним прецима, а камоли са даљњом родбином, као да се због нечега стиди својега поријекла, и као да му је једина намјера да се ни по чему не разликује од осталих. (Кекановић 1997: 50)

Павлово враћање очевој незавршеној хроници о српским породицама у Загребу изнуђено је актуелним националистичким набојем у Хрватској пред почетак рата и представља тачку прелома. Павле тада престаје да буде „свој”

у родном граду и постаје „свој” у пореклу. То освешћује његов пријатељ из детињства из сопствене емигрантске визуре:

[...] а он је сада странац и већ је довољно видио за ова два-три дана, видио је како се из Глипотеке у Медведградској улици преко Каптола дјелови бана Јелачића и његовог коња враћају на главни трг [...] па му једино може савјетовати да се што прије некуда смакне, јер рат само што није почео, а онда ће се на њега ни кривог ни дужног, само зато што је другог рода, чему никада није придавао посебну пажњу, сручити осветнички гњев оних који су цјеливали реп бановог коња [...]. (Кекановић 1997: 94)

Премда је главница јунаковог личног расцепа и слома иницирана урушавањем његовог љубавног живота, симптоматично је да тај слом коинцидира са спољним, политичко-историјским околностима, када долази до пресвлачења идеолошких вредности и диференцијације националних идентитета. Драго Кекановић ту својеврсну смену светова прелама кроз овако одабран лик главног јунака чије порекло и васпитање баштине неколико различитих идеолошких традиција, а које све морају бити одбачене у једном тренутку. Павлов отац Теодор, оригинални састављач *Књије српских кућа у Зајреду*, премда изданак угледне трговачке породице, у младости је постао скојевац-илегалац, што га је у послератном поретку довело до новог вида просперитета који његовом сину обезбеђује привилегован живот. У таквом свету Павле је васпитаван тако да „никада није придавао посебну пажњу нечијем роду и поријеклу, јер је читав живот глупо вјеровао [...] да је пуно важније ко је какав човјек [...]” (Кекановић 1997: 94). Сурово отржењење које поново нуди историја је тачка кризе коју јунак тешко може да превазиђе. Историјске игре и ломови које прате српски народ ван матице, указује се зато као трагичка кривица читавог народа:

[...] о очевој стишаности послје мајчине смрти, о његовој посвећености рукопису о сломљеном крилу једног народа (како је Теодор често понављао) ког је судбина давно отргла од матице и бацила на стазу којом бахата хисторија, у вријеме када је такво чепркање по прошлости значило сврставње у противничке редове [...]. (Кекановић 1997: 63)

Сличан доживљај историје Кекановић ће изразити и у роману *Вейрово срце* из 2012. године:

[...] како би се онда један расути народ којем нема ко прискочити у помоћ и који је одавна погубио везе са матицом земљом присилио на предају и растјерао на све стране, сасвим се расуо и избрисао из хисторије и затро као да га никад није ни било [...]. (Кекановић 2022: 78)

Опсесивност ове теме, о огранку једног народа, који је препуштен себи ван матице у, најчешће, непријатељској средини, и чија је судбина да се ради голе егзистенције асимилије или принудно исељава или пак страда, у *Америчком сладоледу* добија посебно место уметнутом причом о племенитој Анастасији Мирски, рођеној Деметровић. Кекановић причом о судбини угледне Загрепчанке српског порекла која у Бечу збрињава нове исељенике, задире у саму генезу проблема одрођавања припадника српског народа у аустро-хрватском контексту. Као припадница генерације рођене почетком 20. века, лик Анастасије Мирски Деметровић носи „историјско знање” о положају и асимилацији српског народа које је непознато генерацији рођеној после Другог светског рата:

[...] замолила га је да оцу пренесе њену поруку како ће бити спремна на разговор и сарадњу с њим када се он одлучи да напише другачију књигу од ове, хисторију српског удвориштва на западним странама или неку сличну монографију одрођених њихових сународника, не само из њиховог родног Загреба, оних што су некада били Срби, а више то нису, јер су одавна пристали на компромисе и поразе, преузели као своје туђе обичаје и језик, покатоличени и асимилирани, или како се то данас каже, у томе би му она могла бити од помоћи, многе је упознала, што би свакако била пуно занимљивија књига од ове, у њој би се и сама препознала, као једна од многих који су напустили свој род, не само зато што се удала у другу вјеру, већ зато што је разлога за превјеру и издају увијек пуно више него разлога за вјеру и постојаност, о чему би она сатима могла причати, али, неће, неће. (Кекановић 1997: 103)

Говор Анастасије Мирски Деметровић, као и *Књија српских њородица у Загребу*, добијају вредност не само сведочанства судбине српског народа на тим просторима кроз историју већ путоказ и антиципације новог круга одрођавања. Бреме вишеструких промена идентитета, које је сама Анастасија понела, представљено је различитим причама о њој. Анастасија Мирски, тако, у једном тренутку може бити богата тетка из Беча, власница бордела, која збрињава младог рођака Сашу Мирског на путу у даљу емиграцију. Касније, она се главном јунаку Павлу открива као напола излапела старица, ауторка серије шунд романа о власници бордела у Бечу чије је име почела да користи у стварном животу. Истовремено, Анастасија Мирски Деметровић јесте познаница његовог оца из младости која је након невољне удаје отишла у Беч и бавила се психоанлаизом у кругу Фројдових ученика. Овако нестабилни идентитети Анастасије Мирски и у њеном животу и у причи у њој, алегорична су потврда флуидности идентитета припадника српског народа изван матице.

Та несталност и измицање чврстих идентитета и вредности метафорично је представљена насловним мотивом – америчким сладоледом. Од дечаког одушевљења и чежње за чаролијом коју нуди сладолед на дугме, из машине, преко младићког разочарања када идеална незнака, која је била муза читавом њиховом музичком бенду, нестане пре него што успе да јој да корнет сладоледа на америчком штанду на сајму, до коначног слома личности, у тренуцима када је његова лична љубавна драма заувек завршена, а национална, с почетком рата, сасвим извесна, „шећерна водица“ америчког сладоледа, отужно слатка пена која се топи и нестаје, постаје трајно обележје његовог живота, судбине и идентитета:

Око поноћи, међутим, [...] низ руке му се стала слијевати презашећерена пјена америчког сладоледа, надирући однекуда из равнодушних сјенки, мртвих завјеса, прелијевајући се преко клавијатуре [...] циједећи се са стропа, низ зидове, његово чело и лице, такође, преко рамена, низ све укоченије удове, гомилајући се на поду око њега, помијешана са слаткастим окусом крви у његовим устима. Он је тада тек, до грла у зашећереној пјени, искашљавајући је заједно са сукрвицом, разабрао да је свих тих ноћи, откако су га напустиле обје Соње, дозивао у сјећање своју, усамљеничку клавирску варијацију *Незнанкиној блуза* која је настала у истој соби прије четврт вијека [...]. (Кекановић 1997: 136)

Национални идентитет који се топи као пена сладоледа одређујући је за јунака овог романа, као и за многе приповедне светове Драга Кекановића. Мешање бљутаве слаткоће и горчине крви јесте метафорична слика његове судбине и идентитета: „Наиме, главни јунак и није запамтио ништа драгоцјеније од сјећања на ту слатку пјену и то памћење задобија посебну вриједност као судбина или усуд можда чак и пророчанство да ће га тај осјећај бљутаве слаткоће пратити читав живот и промјенити његову путању” (Бабић 2022: 93).

Својеврсна „издаја историје” која се као лајтмотив јавља у његовим причама из збирке *На небу и грује њриче* и у роману *Вейрово срце*, овде, на страницама *Америчкој сладоледа*, задобија своје иронијско-вашарско уобличиње, чиме се самој теми придаје додатни критички тон. Звуци православне молитве на јунаковом гробу, симболичка су представа повратка у изгубљени завичај. „Губећи завичај у драматичним догађајима који су их без њихове кривице задесили, Кекановићеви књижевни јунаци су такође изгубили и основу за егзистенцијалну, психолошку и емотивну сигурност која им је омогућавала слободан и достојанствен живот” (Недић 2017: 243).

„Издаја историје” као појам који је Драго Кекановић именовао у роману *Вейрово срце*, а чије су манифестације видљиве и у његовим причама и у роману

Амерички сладолед, може се разумети као резултат дугих процеса који од припадника српског народа ван матице чини трагичке јунаке. Оно што Кекановић у роману *Амерички сладолед* и причама из збирке *На небу и грује њриче* настоји да покаже јесте идентитетска драма људи који у родном граду постају други, туђинци, а упркос свим политичким притисцима и даље остају у њему као у једином завичају. Оваква историјска неправда, прави од Кекановићевих јунака *par excellence* трагичке јунаке чији је сваки поступак и свака одлука истовремено једина могућа и погрешна.

ИЗВОРИ

- Кекановић 1997: Д. Кекановић, *Амерички сладолед*. Загреб: СКД Просвјета.
 Кекановић 2002: Д. Кекановић, *На небу и грује њриче*. Сремски Карловци: Каирос.
 Кекановић 2022: Д. Кекановић, *Вейрово срце*. Београд: Лагуна.

ЛИТЕРАТУРА

- Бабић 2022: З. Бабић, Слово о роману „Амерички сладолед” Драга Кекановића – Љубав као проклетство и магија, у: Ј. Делић (ур.), *Ђоровићеви сусрећии, Српска њроза за данас, Књижевно дјело Драга Кекановића* (Билећа 17. 9. 2021). Билећа: СПКД „Просвјета”, 92–95.
 Иванић 2022: Д. Иванић, Новелист Драго Кекановић, у: Ј. Делић (ур.), *Ђоровићеви сусрећии, Српска њроза данас, Књижевно дјело Драга Кекановића* (Билећа 17. 9. 2021). Билећа: СПКД „Просвјета”, 52–57.
 Јовановић 2022: А. Јовановић, Приповедање о нестајањау и меланхолији – О „Избраним причама” Драга Кекановића, у: Ј. Делић (ур.), *Ђоровићеви сусрећии, Српска њроза данас, Књижевно дјело Драга Кекановића* (Билећа 17. 9. 2021). Билећа: СПКД „Просвјета”, 57–67.
 Недић 2017: М. Недић, *Повраћаак њричи: оілеги о савременој српској њрози*. Београд: Академска књига.

Nataša B. Anđelković

"THE BETRAYAL OF HISTORY"
AS A MOTIF IN DRAGO KEKANOVIĆ'S OEUVRE

Summary

By singling out specific motifs in the stories from the collection *Na nebu i druge priče* [*On the Sky and Other Stories*] as well as in the novel *Američki sladoled* [*An American Ice-cream*], this paper attempts to show that, with the beginning of the war and the disintegration of the country, Drago Kekanović dominantly began to turn to topics related to the position of the Serbian people in Croatia. These pieces of writing, unlike a few preceding them and followed by the novel *Veprovo srce* [*Boar's Heart*] in which the Serbs in Slavonia villages are concentrated on a specific topic – the position of the Serbs in Zagreb. This writer's interest in topics related to the life of Serbs and Serbian history can be considered stemming from the fact that his works were published by Serbian publishers and achieved a new reception after receiving an important Serbian literary award. A certain repositioning of this writer in Serbian literature was tried to be shown by extracting the intertextual connections between his novel *Američki sladoled* [*An American Ice-cream*] and Miloš Crnjanski's novel *Druga knjiga Seoba* [*Migrations II*]. Through the analysis of selected stories and the aforementioned novel, a key point was emphasized regarding the symbolic historical betrayal of the Serbian people outside the motherland and their tragic guilt resulting from it.

Keywords: Serbian People, history, identity, war, homeland, the tragic guilt

Датум пријема: 31. 3. 2024. – Датум прихватања: 15. 8. 2024.